

Feledésbe merülő mesterségek: a vas megmunkálása

Napjainkban közlekedési eszközeink közül a lovas kocsik és a szekerek ideje letűnőben van. Helyüket elfoglalták a legmodernebb személygépkocsik, teherszállító kamionok, traktorok. Fiataljaink közül sokan nincsenek tisztában azzal, hogy elődeink nem élhettek volna lovak, szarvasmarhák által vontatott szekerek nélkül. E fogatok számára a „szerviz” a kovácsműhely volt. Abban az időben szinte minden faluban volt kovácsműhely, ahol patkolással, de a kocsik, szekerek teljes vasalásával is foglalkoztak. Mert a tengelyvasalástól a lőcsvasalásig mindent végezni kellett. A kovácsműhely volt az a hely, ahol a gazdaemberek sokszor összegyűltek, megosztották a falu ügyes-bajos dolgait, de a gyermekek is órák hosszat gyönyörködtek a fűjtatók által magasba dobált szénszikkrákban.

Szerencsére, még a 80. évében is dolgozó BÁN PÁL diplomás mesterrel a műhelyében sikerült mesterségéről, életútjáról elbeszélgetnem. Így kikerekedett előttem egy igen gazdag életút, mert Bán Pálnak a munkája volt a szenvedélye.

14 éves korában édesapja az akkor gyermekszámba menő Palikát akarata ellenére kőművesinasnak adta be egy segesvári kőművesmesterhez. Hiába ellenkezett, tiltakozott, hogy ő a vas-

munkát szereti, apelláta nem volt. Ennek ellenére, édesapja megkérdezése nélkül, inasnak szegődött a Segesváron akkor leghíresebbnek számító Nagy János kovácsmesterhez. Nagyon boldog volt, hogy azt dolgozhat, amit a szíve igazán szeret. Mestere korán észrevette kiváló tehetségét. Az inasévek után segéd lett, miután a segesvári ipartestület vizsgáztató bizottsága előtt az összes inas közül ő vizsgázott egyedül jelesre. Ezért volt tanítómestere, Nagy János azonnal véglegesen alkalmazta műhelyében. Időközben édesapja Budapestre költözött és kihívta a fiát, aki akkora már szakmailag jól felkészült legénnyé cseperedett. A fédergyárban alkalmazták, ahol tovább gyarapíthatta tudását. 1944-ben, amikor Budapestet bombázni kezdték, visszatért Erdélybe, Marosvásárhelyre, ahol szintén kocsiféderek gyártásával foglalkozott, de már a saját műhelyének berendezésére is gondolt. S amikor a háború szele Marosvásárhelyt is elérte, hazaköltözött szülőfalujába, Alsóboldogfalvára. Megnősült, majd a családi ház mellé, az udvarra egy kovácsműhelyt is épített. A legtöbb szerszáma már be volt szerezve, már csak egy megfelelő üllő hiányzott, ami nagyon sokba, egy tehén árába került akkor, de megvásárolta. Műhelyét hamar felvirágoz-

tatta, mivel kifogástalan munkát végzett. Soha egyetlen ló lábát se „nyilazta” meg, ami azt jelenti, hogy a szeget nem ütötte a pata elevenjébe. Keze alatt igen sok inas megfordult, de a nem megfelelőket vagy ő tanácsolta el, vagy saját maguktól távoztak. Legfogékonyabb inasa, majd segédje Hadnagy Mihály volt, akivel közösen készítették a falu központjában felállított emlékmű körüli vaskerítést. De szívesen említette néhai ifj. Bokor Sándor, illetve Gagyí Dénes nevét is, aki annyira elsajátította a szakma egy részét, hogy ma már ő a „lócipész” a faluban.

Pali bácsi a kollektivizálásig működtette otthoni műhelyét, majd szerszámaival együtt be kellett vonulnia a kollektív gazdaság műhelyébe, ahol 30 éven át folyamatosan dolgozott, eleinte ráfos szekerek vasazásával, az igásállatok vasalásával, mert akkor még nagyon kevés volt a traktorok száma, gumikerekű szekerek meg egyáltalán nem is léteztek.

Díszes vaskerítéseket is készített. Saját bevallása szerint: nem iparművészet az, ahol a kerítésdíszeket hegesztőpálcával fixálják. Az általa készített kerítések mindenikénél szegecsekkel rögzítette a díszítőelemeket, a tartóoszlopokat meg annyira pontos vasgyűrűkkel, melyek soha nem kottyantak meg. Ez háromszor annyi munkát igényelt, de annyiszor szebb is a munka, igazi iparművészet.

A gépjárművek szaporodásával egyre fogyatkoznak az igáslovak, egyre kevesebbszer lehet az út porában „szerencsepatkót” találni. Ezért jó volna, ha az ifjak közül néhányan e szakma szerelmeseivé válnának. Mert minket, magyarokat lovas népként tart számon a világ, s ha nem is lesz majd szükség az erőgépek miatt az igavonó lovakra, a lovaglás soha nem tűnik el.

Néhai Bán Pál életútja, szakmaszeretete példaértékű. Ő falunk utolsó okleveles kovácsmestere, kiről nem feledkezhetünk meg.

Gálfalvi Gábor

